

Tehy ry
PL 10
00060 Tehy

LAUSUNTO

Lapsiasiavaltuutettu
lapsiasiavaltuutetu@oikeus.fi

Asia: Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2019 ”Kansallinen lapsipolitiikka – onko sitä?”

Tehy ry:n lausunto Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaa 2019 ”Kansallinen lapsipolitiikka - onko sitä? varten.

Lapsiasiavaltuutettu pyytää arvioita hallituskauden 2015-2019 vaikutuksista lapseen ja Suomen kansallisesta lapsipolitiikasta. Kuten lausuntopyyntöissä on kehoitettu, esitämme Tehy ry:n toiminnan kautta kertynyttä kokemusta ja tietoa sekä alan tutkimustietoon perustuvia näkemyksiä.

LAINSÄÄDÄNTÖ

Varhaiskasvatuslaki - Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ja ryhmäkokojen kasvattaminen

Hallitusohjelman mukaisesti muutettiin varhaiskasvatuslakia ja asetusta lasten päivähoidosta 1.1.2016. Varhaiskasvatusoikeutta rajattiin siten, että jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen 20 tuntia viikossa. Oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen säilyy niillä lapsilla, joiden vanhemmat tai muut huoltajat työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat päätoimisesti, toimivat päätoimisesti yrittäjänä tai ovat päätoimisesti omassa työssä. Oikeus säilyy myös, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista. Lapsella on lisäksi oikeus laajempaan varhaiskasvatukseen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista lapsen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikaisen tai väliaikaisen työssäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Samalla kasvatettiin myös yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja muuttamalla yli 3-vuotiaiden kokopäivähoidossa kasvattajien ja lasten suhdelukua 1/7:stä 1/8:aan.

Subjektiiivisen varhaiskasvatuksen rajaaminen on asettanut lapset eriarvoiseen asemaan riippuen perheen tilanteesta. Lisäksi kaikki kunnat eivät tätä lapsen kannalta eriarvoistavaa käytäntöä toteuta, joten sekin asettaa lapset eriarvoiseen asemaan asuinkunnasta riippuen. Ryhmäkokojen suurentaminen ei ole lapsen etu. Myös sen osalta on kunnissa vaihteleva käytäntö. Osa kunnissa on pitäytynyt aikaisemmassa, matalammassa suhdeluvussa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia muutettiin 1.1.2018 lähtien. Laki muuttuu siten, että pieni - ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja alennetaan siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on 50 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Maksujen alentaminen on hyvä asia.

Varhaiskasvatustalon toisen vaiheen uudistaminen 2018

Lausuntoa kirjoitettaessa ei eduskunta vielä ole hyväksynyt uutta varhaiskasvatustalain. Pitkään valmisteilla ollut laki ei korjaa päiväkotien ongelmia eikä paranna varhaiskasvatustalon laatua. Jos laki hyväksytään esitettyssä muodossa, on Tehy huolissaan siitä, ettei lapsen edun ensisijaisuus toteudu ja arjen sujuminen vaarantuu.

Päiväkodin henkilöstörakenne

Nykyinen henkilöstörakenne tulee säilyttää. Esitetty henkilöstörakenne on jäykkä ja lisää määräaikaisia työsuhteita sekä vaarantaa siten tavoitteiden saavuttamisen ja pysyvät ihmissuhteet.

Erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmissä tulee säilyttää nykyinen henkilöstörakenne siten, että ryhmässä on kaksi lastenhoitajan kelpoisuuden omaavaa henkilöä. Näin varmistetaan lasten hoito ja huolenpito pedagogiikkaa unohtamatta. Erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmissä tarvitaan lastenhoitajien hoitoa ja huolenpitoa sekä perushoidollista ammattitaitoa. Lastenhoitajina toimivat lähihoitajat ovat ainoa varhaiskasvatustalossa toimiva ammattiryhmä, jolla on terveydenhuollon ja lääkehoidon osaamista. Jos esitetty henkilöstörakenne toteutuu, vähenee lääkehoidon ja terveydenhuollon osaaminen päiväkodeissa merkittävästi. Tämä saattaa johtaa tilanteisiin, että ryhmässä ei ole lääkehoidon osaamista olleenkaan.

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Mitoitus tulee yli 3-vuotiaiden ryhmässä palauttaa aikaisemmalle tasolle eli 7 lasta/kasvattaja tai vielä pienemmäksi. Vuonna 2016 tehty lakimuutos mahdollisti ryhmäkokojen suurentamisen. Säädos on asettanut lapset eriarvoiseen asemaan asuinkunnasta riippuen.

Osapäiväisten yli 3-vuotiaiden mitoitus tulee saattaa samalle tasolle kuin kokopäiväisten lasten mitoitus. Nykyinen mitoitus on 13 lasta/kasvattaja, mikä tarkoittaa sitä, että ryhmässä voi olla 39 lasta. Erilaiset mitoitukset asettavat lapset eriarvoiseen asemaan. Osapäiväiset lapset ovat lyhyemmän aikaa päiväkodissa ja heillä on suhteessa vähemmän aikaa kasvattajien kanssa ja sen lisäksi ryhmät ovat huomattavasti suuremmat kuin kokopäiväisillä lapsilla. Esiopetuksessa on samassa ryhmässä olevilla kokopäiväisillä ja osapäiväisillä lapsilla sama suhdeluku eli 8 lasta /1 kasvattaja tai kunnan päätöksellä 7 lasta/ kasvattaja.

Päiväkodin henkilöstömitoituksesta poikkeaminen

Riittävä henkilöstö on laadukkaan varhaiskasvatustalon edellytys. Riittämätön henkilöstö on varhaiskasvatustalon suuri ongelma. Henkilöstömitoituksesta poikkeamiseen tarvitaan nykyistä selkeämmät säädökset, jotka takaavat sen, että jokaisessa ryhmässä on jokaisena toimintapäivänä riittävä määrä kasvatustalossa olevia työntekijöitä.

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen on laadukkaan ja turvallisen varhaiskasvatustalon suurena esteenä tällä hetkellä. Asetuksen poikkeamissäännöstä tulkitaan hallitsemattomasti ja mielivaltaisesti ministeriön ohjeistuksesta huolimatta. Toimintatapa heikentää varhaiskasvatustalon laatua, ei mahdollista varhaiskasvatustalon tavoitteiden saavuttamista, uuvuttaa henkilökuntaa ja on selkeä turvallisuusriski.

Lakiluonnoksessa säädetään varhaiskasvatuspalveluiden järjestäjän tehtävästä huolehtia siitä, että henkilöstö osallistuu riittävästi ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään täydennyskoulutukseen. Myös sijaisjärjestelyt tulee huolehtia koulutukseen osallistumisen ajalta. Tehyn tekemän kyselyn mukaan on enemmän sääntö, kuin poikkeus että päiväkodeissa ei oteta sijaisia työntekijän osallistuessa mm. koulutukseen. Tämä puolestaan vähentää merkittävästi koulutuksiin osallistumista.

Lakiehdotuksen vaikutusten arviointi

Lakiesityksen vaikutuksia ei ole arvioitu kaikilta osin. Henkilöstörakenteen osalta on arvioita ainoastaan palkkakustannuksia. Esityksen toteutuessa vähenee lastenhoitajien määrä 9000:lla. Lapsivaikutuksia arvioitaessa ei ole arvioitu, miten lapsen etu toteutuu henkilöstörakennetta muutettaessa.

Varhaiskasvatuksen valvonta

Varhaiskasvatuksen valvontaa tulee tehostaa. Tehyn näkemys on, että varhaiskasvatuspalvelun tuottajia on veloitettava omavalvonnan keinoin seuraamaan lasten ja henkilöstön läsnäoloa ryhmittäin. Palveluntuottajan olisi myös toimitettava tieto suhdelukujen toteutumisesta valvontaviranomaiselle vuosittain. Kunnan monijäseninen toimielin tulisi seurata alueensa palvelujen laatua suhdelukuseurantaa seuraamalla ja poikkeuksien ilmaantuessa myös reagoida asiassa tarvittaessa.

Uusi varhaiskasvatuslaki ei ratkaise päiväkotien suurimpia ongelmia. Tarvitaan laki, joka takaa arjen toiminnan; lapsen edun ensisijaisuuden, riittävän henkilöstömitoituksen, varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen, jokaisen lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja tarpeiden huomioimisen sekä turvallisuuden

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Uudet paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat eli vasut otettiin käyttöön 1.8.2017. Opetushallitus päätti kansallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista lokakuussa 2016 ja varhaiskasvatuksen järjestäjät ovat laatineet omat paikalliset suunnitelmansa niiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kansallinen normi. Paikalliset suunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä sitoutumaan varhaiskasvatuslain sekä perusteiden arvoperustan, tavoitteiden ja sisältöjen mukaiseen toimintaan niin päiväkodeissa, perhepäivähoidossa kuin muussa varhaiskasvatuksessa.

Uusissa varhaiskasvatussuunnitelmissa huomioitu yhteiskunnassa ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä tapahtuneita muutoksia sekä tutkimuksen tuomaa viimeisintä tietoa. Uusi vasu antaa työkaluja ajattelu- ja toimintatapojen päivitykseen tähän päivään. Kaikkia toimintatapoja ei kuitenkaan tarvitse uudistaa. Uusien varhaiskasvatussuunnitelmien jalkauttaminen ja kaikkien työntekijöiden sitouttaminen on vaativa prosessi. Onnistuakseen siinä lapsen edun mukaisesti, on koko henkilöstön saatava tarpeellinen koulutus. Näin ei valitettavasti ole tapahtunut kaikkialla. Erityisesti lastenhoitajien asema ja rooli ei kaikilta osin ole ollut selvä kaikilla työpaikoilla, mikä vaikuttaa vasujen toteutumiseen.

PERHEVAPAAUUDISTUS

Tehy pitää perhevapaaudistusta tärkeänä ja on valitettavaa, että uudistus jouduttiin keskeyttämään. Miehet käyttävät Suomessa vanhempainvapaapäivistä alle 10

prosenttia, kun esimerkiksi Ruotsissa vastaava isien osuus on noin neljännes. Perhevapaiden tasaisemmassa jakamisessa ei ole edistytty.

Tehyn 2017 keväällä teettämän Työelämän tasa-arvon tulevaisuus -kyselyn mukaan etenkin nuorilla miehillä on yllättävänkin myönteisiä näkemyksiä perhevapaista. Alle 30-vuotiaista toistaiseksi lapsettomista miehistä yli puolet (58 %) pitää vähintään todennäköisenä, että voisi käyttää perhevapaita yhtä paljon kuin äiti, jos tämä olisi taloudellisesti mahdollista.

LASTEN KIIREELLISET SIIJOITUKSET

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Lastensuojelu 2017 -tilaston mukaan kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna kaikkiaan 17 956 lasta ja nuorta viime vuoden aikana. Kiireellisesti sijoitettiin 4 081 lasta, mikä on 15 prosenttia enemmän kuin vuonna 2016. Ikävuosittain tarkasteltaessa kiireellisesti sijoitettiin eniten 15-vuotiaita.

Varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelut, auttajien jalkautuminen, apua harrastusten löytämiseen ja niiden toteuttamiseen sekä ennen kaikkea aikuista, jolla olisi aikaa ovat asioita joita nuoret tarvitsevat. Nuorten vaikea tilanne johtuu usein siitä, että palveluiden välinen yhteistyö ei toimi tai oikeaa palvelua ei ole. Selvitysten mukaan nuoret kaipaavat kokonaisvaltaista tukea, jossa työntekijät ja auttajat eivät vaihdu palveluketjun eri vaiheissa, vaan tukevat kaikissa elämän käänteissä. Kiireellinen sijoitus on merkki palvelujärjestelmän epäonnistumisesta.

PERHEYSTÄVÄLLISET TYÖPAIKAT

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttaa keskeisesti työelämän käytännöt ja arjen sujuminen. Työn ja muun elämän sujuva yhdistäminen parantaa perheiden hyvinvointia. Yhteensovittaminen on tärkeää erityisesti silloin, kun kyse on yksinhuoltajaperheestä tai työntekijästä, jonka ikääntyneet, sairaat tai vammaiset perheenjäsenet tarvitsevat apua. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista voidaan helpottaa muun muassa perhevapailla ja työajan joustoilla. Työn murroksessa ja epätyypillisten työsuhteiden yleistyessä uudet työn tekemisen muodot ja joustomahdollisuudet, on otettava työelämässä paremmin huomioon. Myös sosiaaliturvaa on kehitettävä niin, että se pystyy paremmin tukemaan ihmisiä elämäntilanteissa, joissa työ, opiskelu, vapaa-aika ja vastuu omaisista limittyvät toisiinsa.

NEET-NUORTEN KUNTOUTUKSEN KEHITTÄMISEN PROJEKTI 2018-2019

Kela on kehittänyt työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten (NEET-nuoret), joiden toimintakyky on heikentynyt, kuntoutuspalveluja. Nuoren ei tarvitse hankkia lääkärin lausuntoa tai täyttää lomakkeita hakeutuakseen ammatilliseen kuntoutuspalveluun tai NUOTTI-valmennukseen. Suullinen hakeminen riittää. Nuoren kanssa työskentelevä taho tai nuori itse voi ottaa yhteyttä Kelan valtakunnalliseen kuntoutuksen palvelunumeroon 020 692 205. Sieltä ohjataan soittopyyntö kuntoutuksen asiantuntijalle, joka ottaa nuoreen yhteyttä. Nuori haastatellaan ja otetaan vastaan suullinen hakemus, minkä jälkeen hän saa päätöksen kuntoutuksesta.

LASTEN EPÄTASA-ARVO

Lasten epätasa-arvo näkyy varhaiskasvatuksen lisäksi myös esimerkiksi terveydenhuollossa. Vanhempien tulo- ja koulutustasolla näyttäisi olevan vaikutuksia jopa lasten selviytymisessä syövästä Suomessa. THL:n mukaan vaikuttavinta eriarvoisuuden kaventamisessa on taata kaikille lapsille parhaat mahdolliset edellytykset kasvulle ja kehitykselle, hyvinvoinnille sekä oppimiselle. Lapsuudessa luodaan perusta aikuisiän hyvinvoinnille. Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi on turvattava lasten ja nuorten kehitysedellytykset turvaamalla kehitysympäristöjen kuten kodin, varhaiskasvatuksen, koulun, työn ja vapaa-ajan toimintaedellytysten. Hallitus on myös jäädyttänyt sosiaalietuuksia ja leikannut muun muassa lapsilisiä, mikä on aiheuttanut ongelmia erityisesti perheissä, joiden tulotaso on matala.

LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA (LAPE)

Hallituksen kärkihanke LAPEn tavoitteena on uudistaa lapsi- ja perhepalvelut siten, että ne vastaavat nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita. Ensisijaista uudistuksessa on lapsen etu ja oikeudet sekä vanhemmuuden tuki. Perheet saavat tarvitsemansa avun ja tuen oikeaan aikaan. Kehittämiskokonaisuuksiin sisältyvää uudistustyötä tehdään kaikissa maakunnissa. Kansallista kehittämistyötä tehdään mm. vanhemmuuden tukeen ja toimintakulttuurin muutokseen. Kärkihanke on tärkeä investointi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja hankeen myötä on pidettävä huoli siitä, että hyvät käytännöt ja toimintamallit leviävät maakunnista toiseen ja muutoksesta tulee pysyvä.

Helsingissä 20.6.2018

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
johtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, Tehy ry, eva.siitonen@tehy.fi